

حمزه نوذری

جامعه‌شناس و استاد دانشگاه

چند سالی است که زادروز دکتر غلامحسین صدیقی در ۱۲ آذر توسط اصحاب علوم اجتماعی به نام روز علوم اجتماعی گرامی داشته می‌شود. یکی از مهم‌ترین رشته‌های علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی است. بنیان‌گذاران جامعه‌شناسی در گفت‌وگوی ایتنقادی و نوآورانه با علومی مانند فلسفه، روان‌شناسی، اقتصاد و تاریخ، مبانی علم جامعه‌شناسی را بنیاد گذاشته‌اند. جامعه‌شناسی به غیر از گفت‌وگوی ایتنقادی و انتقادی با سایر علوم با دو عرصه اصلی مواجه بوده است؛ دولت و بازار. برخی متفکران تلاش کرده‌اند تا خطر دولت‌گرایی در عرصه اجتماعی را نشان دهند. فوکو سعی کرده نشان دهد اداره عقلانی رفتار انسان به کمک ابزارهای دولتی چه پیامدهایی برای جامعه دارد. فوکو به خطر بیش از حد حکومت‌کردن هشدار می‌دهد. از این منظر، اداره کردن جامعه توسط دولت باید مورد نقد قرار گیرد که خود را در قالب نهادهای انضباط‌بخش نشان می‌دهد. نقد فوکو به دولت به دلیل زیاده‌روی‌هایش و ادعای عقلانیتش در حکومت‌کردن است. این همان نکته‌ای است که علم اقتصاد کلاسیک و نوکلاسیک و مکتب اتریش بر آن تأکید دارند. در این میان، مواجهه برخی جامعه‌شناسان با دولت در این است که دولت اهداف و روش‌هایش را اصلاح و عقلانی سازد. از نظر آنها، دولت با درپیش گرفتن برخی اهداف و روش‌ها از جامعه دور و بیگانه می‌شود. به عنوان مثال بحث دورکم این است که دولت لازم است از استبداد گروه‌های خاص جلوگیری کند اما خود دولت هم می‌تواند استبدادی شود. از این‌رو جامعه‌ای قوی لازم است تا در مقابلش بایستند. گروه دیگری از جامعه‌شناسان این بحث را مطرح می‌کنند که بسیاری از عرصه‌ها فاقد سامان‌مندی و نظارت دولتی است و دولتی که باید آنجا باشد، نیست و در مقابل جاهایی است که نباید باشد. جامعه‌شناسان کمتری نحوه مواجهه با بازار آزاد را به نحو بسنده و کافی تئوریزه کرده‌اند.

۳۳۳

ادامه در

صفحه ۸

یک قاب تجربه

دولت وفاق و بهره‌گیری از مشاوران بین‌المللی

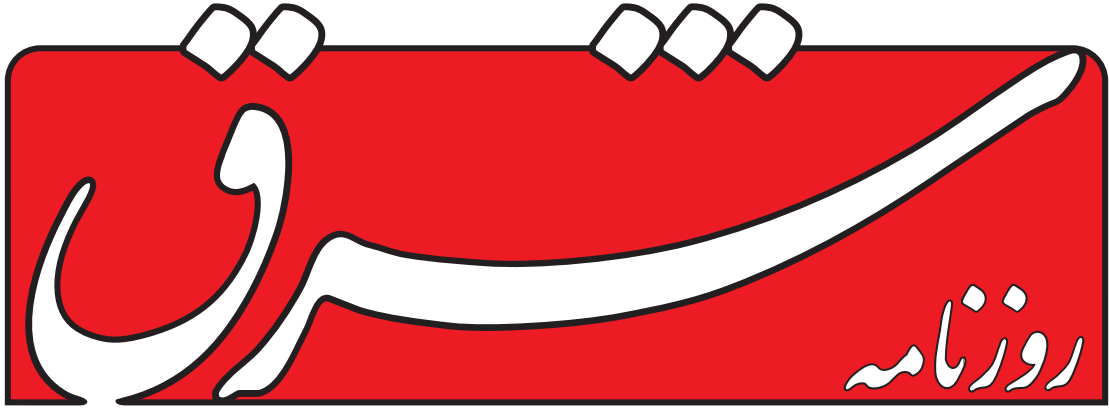
جلیل سازگارزاد

چند روز قبل رئیس جمهور پزشکیان در سفر به سیستان و بلوچستان از امکان بهره‌گیری از سرمایه‌گذاران و مشاوران بین‌المللی برای پروژه سواحل مکران خبر داد. در راستای همین خبر با بازخوانی دو تجربه دربراه موضوع نکاتی را شایسته یادآوری و توجه می‌دانم. هنگامی که دولت اصلاحات نخستین سال فعالیت خود را سپری می‌کرد، به ناگاه موج قتل‌های زنجیره‌ای با هدف ناکام‌گذاشتن روند اصلاحات و توسعه کشور فضای ایران را دربر گرفت که آثار و پیامدهای ناگوار کوتاه‌مدت و بلندمدتی را به جای گذاشت که یکی از عواقب زبان‌بار حادثه مذکور آغاز مهاجرت آرام نخبگان به خارج از کشور بود. در تجربه‌ای دیگر محاکمه شهرداران وقت شهرداری تهران در سال ۱۳۷۷ که بهره‌گیری از متخصصان داخلی و مشاوران بین‌المللی را تجربه می‌کردن و اقدامات مهمی در توسعه تهران انجام داده بودند، موجب کریز مدیران کارآمد و مشاوران برجسته از حوزه مدیریت کشور شد و به نوبه خود مهاجرت گروه دیگری از نیروهای حرفه‌ای و کارآمد ایران را به دنبال داشت. پس از آغاز به کار مجلس ششم، موضوع مهاجرت نیروهای متخصص در دستور کار قرار گرفت و با همراهی مرکز همکاری‌های اقتصادی و فناوری‌های ریاست جمهوری کمیته‌ای تحت عنوان «بررسی علل و عوامل مهاجرت نخبگان و راهکارهای جذب آنان» تشکیل و کام‌های مؤثری در این زمینه برداشته شد. کمیته مذکور در تحقیقات و بررسی‌هایی که انجام داد، به این نتیجه رسید که چند عامل اساسی و مهم مانند امنیت شغلی، امنیت روانی و جانی، منزلت اجتماعی و علمی، فراهم‌نبودن بستری تجاری‌سازی دانش و فنون و کم‌اعتنایی به تخصص و... دغدغه افراد مختلفی بود که در رشته‌ها و بخش‌های گوناگون از کشور مهاجرت کرده یا در شرف تصمیم‌گیری برای مهاجرت بودند...

۳۳۳

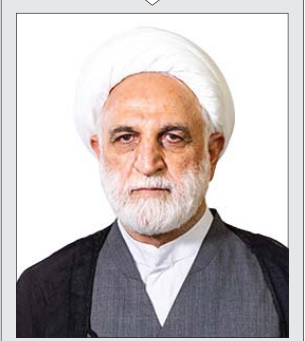
ادامه در

صفحه ۸

روزنامه

دوشنبه ۱۲ آذر ۱۴۰۳
۳۰ جمادی‌الاول ۱۴۴۶
۲ دسامبر ۲۰۲۴
سال بیست‌ویکم
شماره ۴۹۹۰
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

رئیس قوه قضائیه:
کمیتر قانونی تصویب شده
که پیرامون آن اتفاق نظر
کامل باشد

۲

در «شرق» امروز می‌خوانید: رئیس جمهوری اوکراین می‌گوید پس از عضویت در ناتو می‌توان برای بازگرداندن سرزمین‌های تحت کنترل روسیه مذاکره کرد • هنرمندان به صحنه برمی‌گردند؟

انتشار متن نهایی قانون حجاب و عفاف که هنوز ابلاغ نشده، انتقادهای گسترده‌ای را دامن زد

حواشی یک قانون

گزارش تیریک را در صفحه ۲ بخوانید

گزارشی از حاشیه و متن نشست مشترک مجلس و دولت که به مناسبت روز مجلس برگزار شد

گفت‌وگو در ساختمان سبز

یادداشت

قانون اساسی به مثابه ابزاری هماهنگ‌کننده

به مناسبت ۱۲ آذر، روز قانون اساسی

حسن وکیلان

دوازدهم آذرماه در تقویم رسمی ما، روز قانون اساسی نام‌گذاری شده است. رسم است که هرساله در این روز مراسم‌ها و گردهمایی‌های متعددی برای گرامیداشت این مناسبت برگزار می‌شود و در مدح و منقبت قانون اساسی و ضرورت اجرای کامل آن داد سخن داده می‌شود و سپس به فراموشی سپرده می‌شود. اما حتما کسانی هم هستند که با خود اندیشیده‌اند تکرار این گرامیداشت‌ها و گردهمایی‌ها چه سودی دارد، وقتی دنیای واقعی فرسنگ‌ها با دنیای مثالی و فانتزی قانون اساسی فاصله دارد و هر یک به راه خود می‌رود؟ کدام مشکل از هزاران مشکلی که مردم به آنها گرفتارند با استناد به اصول قانون اساسی حل شده است که مردم قردان و نگران قانون اساسی باشند؟ اگر چنین توصیفی از حال و روز قانون اساسی منصفانه و پذیرفتنی باشد، لازم است درباره مهجوریت و جایگاه تنزل‌یافته قانون اساسی گفت‌وگو کرد و علل و دلایل آن را به بحث عمومی گذاشت. بدیهی است که این تنزل، اسباب متفاوت و متعددی دارد اما در این مجال شاید بتوان به یکی از آنها اشاره‌ای کرد. واقعیت این است که تلقیات ذهنی و فهم ما از نهاد قانون اساسی در طراحی و انتظارات بعدی ما از آن بسیار تعیین‌کننده است. در جامعه ما مانند بسیاری از جوامع، تحت تأثیر نظریه قرارداد اجتماعی به بنیاد اخلاقی- حقوقی قانون اساسی به درستی تأکید بسیار می‌شود. در این طرز تلقی قانون اساسی سندی است حاوی شروط و قیودی که ماهیت و شکل اداره جامعه سیاسی را بیان می‌کند، حق‌ها و آزادی‌ها به عنوان لبل وجودی قانون اساسی در آن شناسایی شده و نحوه تخصیص بهینه و مطلوب قدرت سیاسی معین شده است. همه اینها اما اغلب نه با دیدی پراگماتیستی و واقع‌گرایانه بلکه با نگاهی آرمان‌گرایانه بیان می‌شود. در واقع، قانون اساسی بیشتر تجلی حماسی آمال و آرزوهای تاریخی یک ملت تلقی می‌شود و بدین ترتیب بیش از هر چیز یک آرژونامه است؛ ابزاری برای بیان تمایل و

یادداشت

تردد اتباع خارجی از مرزهای کشور و امنیت ملی

احسان هوشمند

در حالی که موضوع شمار مهاجرین افغانستانی در ایران و ابعاد و پیامدهای حضور شمار قابل توجه این مهاجرین همچنان موضوع گفت‌وگو است، یکی از نمایندگان مجلس که از طراحان سازمان ملی مهاجرین است، خبر داده برخی اتباع افغانستانی با وجود ۲۱ بار طرد از کشور، مجدد به ایران بازگشته‌اند و گویی رفت‌وآمد بین ایران و افغانستان برای آنها تبدیل به امری تفریحی شده است. او تأکید کرده البته بسیاری از این اتباع هر بار که به کشورشان می‌روند و به ایران بازمی‌گردند، همراه خود سلاح و مواد مخدر هم وارد ایران می‌کنند تا هزینه رفت و برگشت‌شان را در بیاورند. ابوترابی، نماینده عضو کمیسیون شوراها گفته که بعد از انقلاب ۴۲ میلیون تبعه افغانستانی را از کشور طرد کردیم، در حالی که افغانستان ۳۵ میلیون نفر جمعیت داشته است. چنین چرخه‌هایی که نماینده نجف‌آباد در مجلس رسانده‌ای کرده و نیز سایر مقامات کشور گاه و بیگاه به گوشه‌هایی از ابعاد حضور پرشمار مهاجرین افغانستانی در ایران اشاره دارند، از زوایای مختلفی قابل بررسی و تأمل است. وزیر کشور هم در مراسم معارفه استانداران گفت: یکی از مشکلات در مسئله اتباع غیرمجاز و بیگانه رفت‌وآمدهای مکرر آنها است. در یادداشت حاضر فقط مقوله امنیت ملی و رفت‌وآمد غیرقانونی از مرزها مورد توجه قرار گرفته است. طول مرزهای آبی و خاکی

نفعی متقابل داشته باشند. مثلا قانون اساسی با پیش‌بینی سازوکاری منصفانه برای انتخابات تریبی اتخاذ می‌کند که همگان فرصت نسبتا برابر برای انتخاب‌شدن و انتخاب‌کردن داشته باشند و از انحصار قدرت سیاسی در دست یک گروه جلوگیری می‌کند. با فرایند قانون‌گذاری به شکلی طراحی می‌شود که تنوع دیدگاه‌ها و انواع منافع امکان انعکاس در سیاست‌ها و بخت مطرح‌شدن و شنیده‌شدن داشته باشند. بنابراین الزام‌آوری و تعهد به اجرای قانون اساسی صرفا به دلیل انعقاد یک قرارداد و پایبندی به قاعده اخلاقی وفای به عهد به وجود نمی‌آید بلکه به دلیل نفعی است که از اجرای مفاد قانون اساسی نصیب طرف‌ها می‌شود. در اینجا تمام بار رعایت و اجرای قانون اساسی بر دوش تعهد و التزام اخلاقی و حقوقی به آن در لحظه تأسیس گذاشته نمی‌شود بلکه به دلیل انعطاف‌پذیری و کفایت قانون اساسی در حل منازعات و مشکلاتی است که نه فقط در لحظه تأسیس بلکه در زمان‌های بعدی و دوران استقرار و حیات نسل‌های بعدی از خود نشان می‌دهد. شاید استمرار و تداوم قانون اساسی آمریکا از زمان تأسیس تاکنون را بتوان در پرتو همین قابلیت تبیین کرد. پس معیار ارزیابی یک قانون اساسی از صرف انعکاس ارزش‌ها و اصول و حقوق و آزادی‌ها فراتر می‌رود و با ظرفیت و کفایت آن در حل مشکل و ایجاد هماهنگی میان منافع و فراهم‌کردن چارچوبی باثبات و پیش‌بینی‌پذیر برای رفتار همه طرف‌های درگیر خصوصاً مقامات عمومی سنجیده می‌شود. در این صورت می‌توان انتظار داشت گفت‌وگو درباره قانون اساسی به یک روز و چند مراسم و چند مقاله محدود نشود بلکه در متن زندگی جمعی و جاری، محل استناد و رجوع همه کسانی باشد که از اجرای آن منتفع خواهند شد. با چنین نگاهی می‌توان انتظار داشت قانون اساسی از لای اوراق کتاب‌ها و قفسه کتابخانه‌ها و کلاس دانشگاه‌ها راهی به عرصه عمل پیدا کند و زمینه اجرایی‌شدن و تحقق آن فراهم می‌شود.

برگزیده‌ها

«شرق» از شروع تحركات دیپلماتیک تهران به موازات تداوم تحولات سوریه گزارش می‌دهد
آغاز دیپلماسی بحران

گزارشی از سیاست‌گذاری‌های نادرست صنعت انرژی و انتخاب مازوت‌سوزی به عنوان بدترین روش تولید الکتریسیته

گزینه بدتر برق

گاریدوتایم

۶ دهه منطقه‌گرایی اقتصادی ایران در آرسی دی و اکو
دستاوردها و ناکامی‌ها
یادداشتی از مرتضی دامن‌پاک جامی

یادداشت

دو چالش و یک راهبرد

عباس آخوندی

برادر ارجمند جناب آقای دکتر پزشکیان رئیس‌جمهور محترم، با سلام و عرض ادب اخیرا دو مصوبه مجلس شورای اسلامی شامل قانون نحوه انتصاب اشخاص در مشاغل حساس و قانون حمایت از خانواده از طریق ترویج فرهنگ عفاف و حجاب نگرانی کلی در سطح افکار عمومی ملت ایران ایجاد کرده است. پیشنهاد روشن من در این باره این است که این دو مورد را یا به عنوان معضلی یا به عنوان موضوع مورد اختلاف قوا یا اخذ دستور از مقام معظم رهبری یا در مجمع تشخیص مصلحت یا در شورای حل اختلاف قوا طرح کنید. در این ارتباط دلایل‌های موجه این درخواست را عرض می‌کنم.
هر دو مصوبه در مغایرت کلی با ویژگی‌های ذاتی و عرضی قانون و سیاست کلی قانون‌گذاری ابلاغی از سوی رهبری می‌باشند و اطلاق عنوان قانون بدان‌ها با ایراد کلی مواجه است. قانون در حالت کلی خود باید عام، واضح و مفید قطعیت باشد. همچنین قانون باید از ویژگی‌های پاسخ‌گویی نیازهای جامعه، انعکاس نظر اکثریت، اخلاقی بودن، عادلانه بودن، کارآمدی و انجام‌شدنی بودن برخوردار باشد. باره‌ای از این موارد در ماده ۹ سیاست‌های کلی ابلاغی رهبری نیز آمده است. به بندهای زیر توجه فرمایید:
- قابل اجرا بودن قانون و قابل سنجش بودن اجرای آن
- معطوف بودن به نیازهای واقعی
- شفافیت و عدم ابهام
- استحکام در ادبیات و اصطلاحات حقوقی
- ابتناء بر نظرات کارشناسی و ارزیابی تأثیر اجرای قانون
- ثبات، نگاه بلندمدت و ملی
- جلب مشارکت حداکثری مردم، ذی‌نفعان و نهادهای قانونی مردم‌نهاد تخصصی و صنفی در فرایند قانون‌گذاری
- عدالت‌محوری در قوانین و اجتناب از تبعیض ناروا، عمومی بودن قانون و شمول و جامعیت آن و حتی‌الامکان پرهیز از استثنای قانونی.
هر دو مصوبه ابلاغی با بندهای متعددی از سیاست‌های ابلاغی و تعریف حقوقی قانون مغایرت دارند.

در ویبایی ایران کمتر از ۹ هزار کیلومتر است. مراقبت و کنترل مرزهای وسیع و طولانی کشور در شرایط جغرافیایی و اقلیمی متفاوتی همچون کوهستان‌های سرد غرب کشور، رودخانه‌های مرزی شمال و جنوب غربی کشور، شرایط سخت و خشن جغرافیایی در شرق کشور و مرزهای دریایی با آب‌وهوای شرجی نیازمند برنامه‌ریزی‌های کارشناسی شده و توجه و مراقبت جدی و استفاده از آخرین دستاوردهای فناوری‌های جهانی است. مرزبانی به عنوان زیرمجموعه نیروی انتظامی در بخش قابل توجهی از مرزهای کشور استقرار دارد و در بخش کمی از مرزهای کشور نیز ارتش و سپاه استقرار دارند. با وجود فداکاری مرزبانان کشور چرا شرایط مرزها به گونه‌ای است که نماینده مجلس از تردد حداقل ۲۱ باره غیرقانونی یکی از اتباع خبر می‌دهد؟ آیا چنین خبری نباید موجب نگرانی عمومی درباره سیاست‌های کشور شود؟

خانواده محترم قدسی
مصیبت درگذشت مرحوم هادی قدسی از همکاران سابق روزنامه شرق را به شما تسلیت عرض می‌کنیم. از خداوند متعال برای آن مرحوم غفران و برای بازماندگان صبر آرزو نمودیم.
روزنامه شرق

۳۳۳

ادامه در

صفحه ۶

یکی از مشکلات کشور در مرزهاست...